

Корпоративна діяльність бібліотек як складова формування інформаційного суспільства

КРАСНИК Уляна Орестівна

Молодший науковий співробітник Відділення «Наукова каталогізація фондів та організація системи каталогів» ЛННБУ ім.В. Стефаника
e-mail: jarynych@ukr.net

Анотація

Швидкий розвиток інформаційних технологій, з одного боку, і скорочення доступу до наукової інформації в традиційних формах, з іншого, диктують необхідність приступити до великомасштабних проектів в галузі електронних бібліотек. У статті розглядається роль і місце бібліотек в інформаційному суспільстві.

Ключові слова: *інформаційне суспільство, електронна бібліотека, інформаційні ресурси, користувач, корпоративність.*

Abstract

The article “Library Corporate Activity as a Component of Forming an Information Society” of U. Krasnyk analyzes the rapid development of information technology on the one hand, and reduced access to scientific information in traditional forms, on the other hand, dictate the need to launch large-scale projects in the field of digital libraries. The article examines the role and place of libraries in the information society.

Keywords: *informational society, e-library, information resources, user, corporatism.*

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

Персональні комп'ютери, мультимедійні смартфони, безпроводний Інтернет обумовили лавиноподібне поширення глобальних інформаційно-комунікаційних технологій. Інформаційне суспільство, що прийшло на зміну індустріальному, вимагає швидкого та безперешкодного доступу до інформації. Згідно з Законом України від 9 січня 2007 року №537-V „Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки” одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство. У цьому документі окремо розглядається питання створення в електронній формі архівних, бібліотечних, музейних фондів та інших фондів закладів культури, формування відповідних інформаційно-бібліотечних та інформаційно-пошукових систем з історії, культури, народної творчості, сучасного мистецтва України тощо; створення необхідної технічної і технологічної інфраструктури, електронних інформаційних ресурсів в архівах, бібліотеках та музеях, науково-дослідних установах з визначенням вимоги щодо обов'язкового зберігання в єдиному електронному форматі результатів наукової діяльності та забезпечення вільного доступу до результатів наукових досліджень, створених за рахунок коштів Державного бюджету України; збереження в електронному вигляді рідкісних даних, що зберігаються на носіях, які можуть зіпсуватися чи зруйнуватися, із визначенням умов їхнього збереження, тощо.

Окремі аспекти корпоративних бібліотечних проєктів розглядалися О. Мар'їною [12], О.Башун [3], В. Ільганаєвою [9], Григор'євим [7]. Низка авторів виокремлює корпоративну діяльність бібліотек вищих навчальних закладів, зокрема В.Монастир'єва [13], С.Барабаш [2], В.Дубовий [8].

Ефективним вирішенням завдань, що постали в цьому контексті перед бібліотеками є розвиток корпоративних систем,

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

які дозволять підняти на якісно новий рівень обслуговування користувачів [2]. При цьому виділяють дві форми корпоративної діяльності: регіональні і тематичні корпорації. Застосування обох форм корпоративності, як універсального технологічного механізму міжбібліотечної інтеграції, може використовуватись у різних циклах бібліотечно-інформаційної діяльності: комплектуванні, каталогізації, інформаційному забезпеченні, бібліотечному обслуговуванні. В залежності від ступеня інтеграції бібліотечної корпорації бібліотеки застосовують наперед обумовлені форми взаємодії, серед яких обмін адресно-довідковими даними; корпоративна каталогізація літератури; допомога в ретроконверсії фондів; електронна доставка документів; координація комплектування [1,6, 11].

Оскільки жодна бібліотека не може забезпечити повноту своїх колекцій (навіть за умови стабільного бюджету), виникає необхідність об'єднання зусиль, кооперації ресурсів, забезпечення можливості взаємного доступу до інформаційних ресурсів [7]. Особливо актуальною сьогодні постає потреба зміни політики формування фондів та каталогізації документів. Хронічний фінансовий дефіцит, обмежена площа книгосховищ, стрімкий ріст кількості друкованих видань, документів на електронних та інших носіях, а також постійно зростаюча їх вартість, спонукають нас до необхідності корпоративного комплектування. За кордоном національні бібліотеки координують розподіл обов'язків щодо формування фондів між бібліотеками учасниками проекту, що забезпечує комплектування документами чітко визначеної тематики згідно з зобов'язаннями, прописаними у відповідних правових актах.

Використання корпоративних технологій українськими бібліотеками дозволить досягти і у процесах каталогізації документів на якісно нового рівня, забезпечить повноцінну базу для створення та функціонування електронних каталогів. Скорочення трудових затрат досягається за рахунок

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

раціонального використання праці каталогізаторів та спільного використання результатів їх діяльності. Така організація праці дозволить значно зменшити вартість опрацювання документів і виключить дублювання процесу опрацювання одного і того ж документа працівниками різних бібліотек. При цьому бібліографічний запис (БЗ) у електронній формі створюється лише один раз, у режимі віддаленого доступу і лише бібліотекою, яка отримала цей документ першою. Інші бібліотеки використовують готовий запис повністю або частково, доповнюючи БЗ згідно стандартів, які використовуються бібліотекою позичальником для своїх власних електронних ресурсів.

Використання такої технології ускладнюється відсутністю в Україні державного стандарту на формат бібліографічного запису в електронній формі. Нині існує ціле сімейство форматів MARC. Основними і водночас конкуруючими є MARC 21 та UNIMARC. У процесі розвитку використання цих форматів було створено понад 20 версій, які орієнтовані на національні правила каталогізації (UKMARC, INTERMARC, USMARC, AUSMARC, CANMARC, DanMARC, LCMARC, NorMARC, SwaMARC). Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Національна парламентська бібліотека України та Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка у 2004 р. в рамках договору про інформаційну співпрацю за підтримки Міжнародного фонду "Відродження" розробили проект національного формату представлення бібліографічних даних UKRMARC. У процесі роботи враховано досвід створення "Російського комунікативного формату RUSMARC (Росийской версии UNIMARC)", "Російського комунікативного формату представлення авторитетных нормативных записей (Росийской версии UNIMARC / Authorities)", "Белорусского комунікативного формату представлення библиографических

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

записей в машиночитаемой форме (BELMARC)", "MARC 21 Concise Format for Bibliographic Data", "MARC 21 Concise Format for Authority Data", "MARC 21 Format for Classification Data Concise". UKRMARC, виходячи із базових визначень форматів, можна охарактеризувати як формат бібліографічний, сумісно каталогізаційний, комунікативний та національний з послідовним статусом державного формату.

Використання національного формату представлення бібліографічних даних робить актуальною проблему побудови єдиного корпоративного каталогу, дозволить створити новий, корпоративний, сервіс для користувачів, які зможуть завдяки електронній доставці документів отримати значно ширший обсяг необхідної інформації. Застосування нових електронних продуктів у бібліотечній діяльності не тільки суттєво прискорює і підвищує якісний рівень обслуговування користувачів, але й у цілому перетворює та видозмінює весь комплекс існуючих технологій, забезпечуючи не лише своєчасний і швидкий доступ користувачів до інформації та першоджерел, а також створює умови для реалізації одного з головних принципів відкритого суспільства - принципу загальної доступності інформації. При визначенні пріоритетних державних науково-технічних програм з інформатизації України, цей багатоаспектний процес зводиться найчастіше до технократичного завдання створення комп'ютерних мереж, проте забезпечення вільного доступу до джерел інформації потребує активізації робіт з інформатизації власне бібліотечної справи. Тут необхідна комплексна система організаційних, науково-методичних та комп'ютерно-технологічних заходів, що дає змогу створення єдиних методологічних та методичних засад функціонування бібліотек на ґрунті взаємопов'язаних інформаційних технологій формування національного бібліотечного фонду, включаючи депозитарії електронних документів. Цей комплекс заходів забезпечить вільний доступ користувачів до інформації

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

незалежно від їхнього соціального статусу та матеріального забезпечення та дозволить бібліотекам зберегти статус важливої ланки інформаційного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Астапенко Т. С. Роль корпоративної каталогізації у розвитку електронних ресурсів бібліотек регіону / Т. С. Астапенко // Електронні ресурси в бібліотеках: матеріали наук.-практ. конф., 17-21 трав. 2004 р., м. Миколаїв. - К., 2004. - С. 4-17.
2. Барабаш С. І. Корпоративність, як основний напрямок діяльності сучасної бібліотеки вищого навчального закладу : з досвіду роботи НТБ ім. Г. І. Денисенка НТУУ "КПІ" / С. І. Барабаш, О. Є. Половян // Електронные ресурсы для науки и образования. - 2007. - С. 58-63.
3. Башун О. Глобальна бібліотечна кооперація: історія та сучасність / О. Башун // Бібліотечний форум України. - 2003. - № 2. – С. 29-30.
4. Бричковский В. И. Создание интегрированной системы доступа к электронным информационным ресурсам на основе современных протоколов обмена данными [электронный ресурс] / В.И. Бричковский // Материалы XIII Ежегодной международной конференции «EVA-2011 Москва, 28–30 ноября 2011 г. – Режим доступа до журн.: <https://eva.rsl.ru/ru/2011/report/list/1004>
5. Визір О. М. Створення корпоративного інформаційного порталу на базі регіонального Web-серверу / О. М. Визір // Нові обличчя бібліотек та організацій: від надій до партнерства і професіоналізму (фокусний семінар, 14 червня 2001р., м. Судак). - 2001. - С. 30-34.
6. Вилегжаніна Т. До питання створення центру корпоративної каталогізації: підходи і перспективи / Т. Вилегжаніна, Є. Одиноць // Бібл. планета. - 2005. -№1. – С. 15-18.
7. Григорьев С. А. Корпоративные проекты: мы в ответе за тех, кого вовлекаем / С. А. Григорьев // Науч. и техн. б-ки. - 2005. - № 2. - С. 88-93.
8. Дубовий В. Вища школа і бібліотека: встановлення корпоративних відносин / В. Дубовий // Бібл. планета. - 2006. - № 2. – С. 26-27.

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

9. Ільганаєва В. Корпоративний рух в Україні : стан та перспективи розвитку / В. Ільганаєва // Бібл. форум України. - 2006. - № 2. – С. 13-15.
10. Корнілова Є. Корпоративні технології у наукових бібліотеках / Є. Корнілова // Бібл. вісн. - 2007. - № 4. – С. 7-12.
11. Кузнецова М. Регіональні електронні ресурси: від корпоративного створення до використання у соціально-комунікаційному середовищі ОУНБ / М. Кузнецова // Вісн. Кн. палати. - 2010. - № 8. – С. 25-29.
12. Мар'їна О. Розвиток корпоративних бібліотечних проєктів в Україні / О. Мар'їна // Вісн. Кн. палати. - 2010. - № 1. – С. 22-25.
13. Монастырева В. Информационно-библиотечный комплекс университета в условиях корпоративного взаимодействия / В. Монастырева, О. Васильева // Библиотека. - 2008. - № 8. - С. 36-38.

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна